

ЛІТЕРАТУРА:

1. Порус Б. Н. Личностная ориентация образовательного процесса : учебно-справочное пособие для работников образования / Борис Николаевич Порус. – Луганск : Знание, 2004. – 244 с.
2. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированного образования / Е. В. Бондаревская. – Ростов н/Д : Феникс, 2000. – С. 8.
3. Сериков В. В. Образование и личность : теория и практика проектирования педагогических систем / В. Сериков. – М. : Педагогика, 1999. – С. 79.
4. Хуторской А. В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? : пособие для учителя / Андрей Викторович Хуторской. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с. – (Педагогическая мастерская).
5. Маслоу А. По направлению к психологии бытия / Абрахам Маслоу. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2002. – 271
6. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
7. Турянська О.Ф. Проект концепції історичної освіти середньої загальноосвітньої 12-річної школи/О.Ф.Турянська //Історія в школах України – 2001, № 6. – С. 13 – 17.
8. Материалы II Международной научно-практической конференции "Проблемы дидактики высшей школы" / Кух А.М., Кух О.М. Модульно-рейтинговая система контроля профессиональных учений студентов. – СГУ. 2000 – с.112-114.

Килимник С.Н.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЛИЧНОСТНООРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ ФИЗИКЕ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ КОЛЕДЖЕЙ

Статья посвящена анализу научной литературы с целью выявить главные признаки личностно ориентированного обучения по следующим характеристикам, присущим учебному процессу физики: цель, содержание, методы, условия построения процесса, результаты профессиональной подготовки.

Ключевые слова: принципы, условия, управление, личностноориентированный подход, профессиональная подготовка.

Kilimnik S.M.

REALIZATION OF PRINCIPLES OF THE PERSONALITY-ORIENTED EDUCATING TO PHYSICS IS IN PROFESSIONAL PREPARATION OF STUDENTS OF COLLEGES

The article is devoted to the analysis of scientific literature with the purpose of to find out in it the main signs of the personality oriented studies of physics after such descriptions: purpose, maintenance, methods, terms of construction of process, results of training

Key words: principles, conditions, management, student-centered approach, training.

УДК [378. 016 : 811] – 057. 87

Кирикилиця В.В.

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ ЗІ СЛОВНИКАМИ

Статтю присвячено обґрунтуванню доцільності використання методів активізації навчання студентів вищих навчальних закладів з метою ефективного засвоєння знань, умінь і навичок у процесі роботи зі словниками.

Ключові слова: методи навчання, активізація, навчально-пізнавальна діяльність, робота зі словниками.

Проблема використання у дидактичному процесі методів активізації навчання студентів особливо актуальна на сучасному етапі становлення національної системи освіти і збагачення її новим змістом. Із педагогічної практики відомо, що ефективність

навчання студентів суттєво знижується, коли застосовуються пасивні методи дидактичного впливу, відсутній діалог між викладачем і студентом. Тому основними факторами, які сприяють творчому ставленню студентів до дидактичного процесу і його результатів, можна вважати професійний інтерес, нестандартний характер навчально-пізнавальної діяльності, змагальність, емоційність, проблемність.

Сучасна дидактика вимагає від суб'єктів учіння не лише зрозуміти, запам'ятати й відтворити отримані знання, але й уміти ними оперувати, ефективно застосовувати у професійній діяльності й творчо розвивати. Досягненню цієї мети сприяють методи активізації навчання, що спрямовані на розвиток у студентів творчого самостійного мислення і здатності кваліфіковано виконувати професійні завдання. Використання цих методів забезпечує тісний зв'язок теорії з практикою, розвиток нестандартного стилю мислення, рефлексивної сфери мислення (самосвідомості й саморегуляції розумової діяльності), створення атмосфери співробітництва, розвиток навичок спілкування.

З метою активізації навчання студентів сучасна дидактика рекомендує збагачувати традиційні методи навчання такими прийомами та способами, які сприяли б формуванню в суб'єктів учіння мотивації учіння, майбутньої професійної діяльності та змістовних життєвих настанов, високого рівня активності й емоційної заангажованості у навчально-пізнавальну діяльність, створенню умов для активного самостійного набуття студентами загальнонаукових та професійних знань, умінь та навичок.

У дидактиці існують різні трактування методів активізації навчання, які виділяються в окрему групу на основі загальноприйнятої теорії методів навчання. Найбільш поширеною в дидактиці останніх десятиліть є класифікація методів навчання, запропонована академіком Ю. К. Бабанським, який виокремлює три великі групи методів навчання:

1) Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності (словесні, наочні, практичні; індуктивні і дедуктивні; репродуктивні і проблемно-пошукові; методи самостійної роботи і роботи під керівництвом викладача), завдяки яким забезпечується не лише процес опосередкування особистістю змісту навчання, а й процес формування мотивів навчальної діяльності. Адже, кожний з цих методів має не лише інформативно-навчальний, але й мотиваційний вплив. Тому можна говорити про мотиваційні функції будь-якого методу навчання [1, с. 181–183].

2) Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності (в цій групі методів, виходячи із наявності двох великих мотивів навчання – інтересу і обов'язку, виділяються методи стимулювання інтересу до навчання; методи стимулювання обов'язку і відповідальності в учінні). Ці методи забезпечують найважливіші функції регулювання навчальної діяльності, її пізнавальної, вольової і емоційної активізації. Названі підгрупи складаються із більш конкретних методів, які використовуються на практиці (методи висунення вимог, роз'яснення значущості навчання, використання пізнавальних ігор, навчальних дискусій, емоційних ситуацій і т. д.).

Регулювання в сфері навчання здійснюється шляхом стимулювання діяльності студентів під впливом викладача. Стимулюють навчання, звичайно, й інші методи, але названі методи призначені саме з цією метою. Такий підхід повною мірою відповідає поглядам сучасної психології, яка до основних процесуальних елементів діяльності відносить мотив діяльності, конкретні дії і операції, контроль і аналіз досягнутих результатів.

Методи стимулювання і мотивації навчання виділені в окрему групу тому, що, по-перше, процес навчання неможливий без наявності в учнів певних мотивів діяльності, по-друге, багаторічна практика навчання виробила цілу низку методів, призначених для стимулювання і мотивації навчання при одночасному забезпеченні засвоєння нового матеріалу [1, с. 34].

3) Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (методи усного контролю і самоконтролю; методи письмового контролю і

самоконтролю; методи лабораторно-практичного контролю і самоконтролю), завдяки яким учителі й учні здійснюють функції контролю й самоконтролю у ході навчання [5, с. 479].

У кожній із трьох груп методів відображається взаємодія тих, хто навчається і тих, хто навчає. Стимулюючий вплив педагога веде до розвитку мотивації учіння в учнів, тобто внутрішнього стимулювання навчання. Організаторський вплив учителя поєднується із здійсненням і самоорганізацією діяльності учнів. Контролюючі дії вчителя поєднуються із самоконтролем учнів [1, с. 33].

Отже, узагальнюючи підходи науковців, можна стверджувати, що методи активізації навчання є активними методами навчання чи методами активного навчання. В. В. Ягупов розглядає методи активізації навчально-пізнавальної діяльності як сукупність прийомів і способів психолого-педагогічного впливу на учнів, що (порівняно з традиційними методами навчання) першою чергою спрямовані на розвиток у них творчого самостійного мислення, активізацію пізнавальної діяльності, формування творчих навичок та вмінь нестандартного розв'язання певних професійних проблем і вдосконалення навичок професійного спілкування [7].

Мета – дослідити проблему використання методів активізації навчання студентів ВНЗ. Завдання полягає в обґрунтуванні доцільності методів активізації навчання студентів у процесі роботи зі словниками і детальній характеристиці кожного з цих методів.

Для визначення методів активізації навчання студентів у процесі роботи зі словниками використовувалась класифікація методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності та методів стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності, розроблена відомими дидактами Ю. К. Бабанським [4, с. 181], І. П. Подласим [5, с. 479], О. Я. Савченко [6, с. 254].

Методами активізації навчання студентів у процесі роботи зі словниками у нашому розумінні стали способи педагогічних дій, за допомогою яких активізується навчально-пізнавальна діяльність студентів та досягається засвоєння знань, умінь і навичок у процесі роботи зі словниками: стимулювання інтересу до навчання (роз'яснення значущості учіння, створення ситуацій пізнавальної новизни, створення ситуацій зацікавленості); стимулювання обов'язку і відповідальності в учінні (переконавання у значущості навчання, вимоги, заохочення); рефлексії (проведення аналізу, узагальнення, аналогії, порівнянь і оцінок, виконання дій, вирішення проблем, обговорення).

Метод стимулювання інтересу до навчання спонукає до навчально-пізнавальної діяльності з використанням словників насамперед через її зміст і спрямований на формування позитивних мотивів учіння, що стимулюють пізнавальну активність і сприяють збагаченню студентів навчальною інформацією. Важливими *прийомами* раціональної роботи зі словником є: установка на запам'ятовування нових слів і словосполучень; мисленнєве відтворення нових слів і їх систематична фіксація у власному словнику для створення банку нових слів.

Для підвищення стимулювального впливу змісту навчання у процесі роботи зі словниками використовуються прийоми створення ситуації новизни, актуальності, наближення змісту до важливих наукових відкриттів, створення ситуації зацікавленості, тобто використання цікавих для студентів прикладів, парадоксальних фактів, цікаві аналогії, зокрема зіставлення наукових і життєвих тлумачень окремих явищ тощо.

До основних методів стимулювання пізнавального інтересу до навчання у процесі роботи зі словниками належать: навчальна дискусія, пізнавальна гра, рольова гра, створення ситуації інтересу у процесі ознайомлення зі словниковим матеріалом, включення студентів у ситуацію особистого переживання успіху в навчанні, опора на здобутий досвід використання словників.

У методі стимулювання інтересу до навчання важливою є наявність трьох обов'язкових моментів: 1) позитивні емоції до діяльності; 2) пізнавальна сторона цих

емоцій; 3) мотив, що виходить із самої діяльності. Основним джерелом інтересу до навчальної діяльності є передусім її зміст, який проявляє свій стимулюючий вплив при наявності цілої низки вимог, що сформульовані у принципах навчання [1, с. 185–187].

Метод стимулювання обов'язку і відповідальності в учінні передбачає пояснення студентам суспільної та особистої значущості навчання з використанням словників; висування вимог, дотримання яких означає виконання ними свого обов'язку (практичне привчання до виконання вимог); заохочення до сумлінного виконання обов'язків (позитивний приклад, створення сприятливих умов для спілкування, подяка, осуд, нагорода); оперативний контроль за виконанням вимог і в разі потреби – вказівки на недоліки, зауваження. Почуття відповідальності формується завдяки надання кожному студенту можливості працювати на рівні своїх здібностей і врахуванню особистісних якостей для досягнення максимально ефективної роботи зі словником (наприклад, можна запропонувати студентам виконати навчальне завдання на тлумачення слова раціональнішим способом, ніж було зроблено до цього; повторити обґрунтування терміну чи поняття); закріпленням усталених способів діяльності (постійним ускладненням їх); повторним залученням студентів до аналізу складних завдань; підтриманням емоційно-творчої атмосфери на занятті; вмінням викладача висувати вимоги і перевіряти їх виконання (повторно, в системі, засобами багаторазових відповідей на одне й те саме запитання, порівнянням).

Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в учінні формуються на основі використання більш конкретних методів: методів роз'яснення суспільної і особистісної значущості навчання; метод висування вимог, дотримання яких означає виконання свого обов'язку; метод вправ, привчання до виконання вимог; метод заохочення за успішне, сумлінне виконання обов'язків; метод осуду в окремих випадках, вказівки на недоліки, зауваження з метою виклику більш відповідального ставлення до навчання [1, с. 193].

Метод рефлексії забезпечує засвоєння навчального матеріалу у процесі роботи зі словниками шляхом продуктивного мислення, виявлення й усвідомлення способів навчання, осмислення і розуміння схеми діяльності (розмірковування над способами вирішення практичних завдань). Без розуміння механізмів пізнання студенти не зможуть засвоїти ті знання, які вони отримують зі словників. Рефлексія допомагає студентам сформулювати отримані результати, накреслити шляхи подальшої діяльності, скоректувати свій освітній шлях. Особливо актуальна рефлексія для самостійної роботи студентів зі словниками, коли студент і викладач позбавлені можливості безпосереднього контакту. Тут важливо враховувати проблемний метод навчання, який дозволяє оволодіти досвідом творчої діяльності, творчим засвоєнням знань і способів діяльності [3, с. 101].

Очевидно, що рефлексивний стиль мислення є властивістю та складовою практично всіх видів діяльності, в які включається студент, як у навчальному процесі, так і під час позаурочної діяльності: у процесі підготовки до занять, написання рефератів, доповідей, курсових і дипломних робіт, інших форм самостійної пошуково-інформаційної діяльності. Це обумовлено як завданнями навчального процесу у ВНЗ, так і метою та завданнями фахової освіти, орієнтованої перш за все на підготовку фахівця, здатного успішно реалізуватися у майбутній діяльності [2, с. 18].

Названі методи активізації навчання у процесі роботи зі словниками ефективно поєднуються з іншими дидактичними методами: словесними (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, інструктаж, які є формами прояву цього методу), наочними (ілюстрування, демонстрування, які є засобами реалізації цього методу), практичними (навчальні вправи, самостійна робота, індивідуальна робота, контрольна робота, проект, які є способами засвоєння змісту навчання), доповнюють та урізноманітнюють їх, органічно вписуючись у педагогічний процес і відповідаючи умовам освітнього середовища ВНЗ.

Отже, в результаті теоретичного аналізу наукових досліджень у вітчизняній та зарубіжній літературі щодо проблеми методів активізації навчання ми дійшли висновку, що виокремлені нами методи активізації навчання студентів у процесі роботи зі

словниками, а саме: метод стимулювання інтересу до навчання, метод стимулювання обов'язку і відповідальності в учінні, метод рефлексії, є ефективними методами активізації навчання, використання яких забезпечить формування знань, умінь і навичок з іноземної мови.

У перспективах подальших досліджень лежить практична перевірка вибору найбільш раціонального методу активізації навчання студентів у процесі роботи зі словниками для кожної навчальної ситуації і пошук вдалого поєднання цього методу з іншими методами організації навчальних дій із засвоєння нового змісту навчання та з методами контролю і самоконтролю, що в кінцевому результаті забезпечить підвищення ефективності навчання іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
2. Кривець С. В. Формування пошуково-інформаційної компетентності майбутніх вчителів у процесі роботи зі словниково-довідниковою літературою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Світлана Василівна Кривець ; Держ. вищ. навч. закл. "Ун-т менеджменту освіти" АПН України. – Ніжин, 2009. – 235 с.
3. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 185 с.
4. Педагогика : учеб. пос. [для студ. пед. ин-тов] / [под ред. Ю. К. Бабанского]. – М. : Просвещение, 1983. – 608 с.
5. Подласый И. П. Педагогика : Новый курс : Учеб. для студ. высш.учеб. заведений : В 2 кн. Кн. 1:– М. : Гуманитар. Изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 576 с. (в 2-х книгах).
6. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: : підручник для студентів пед. фак-в / Олександра Яківна Савченко. – К. : Генеза, 1999. – 368 с.
7. Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Кирикилица В. В.

МЕТОДЫ АКТИВИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ В ПРОЦЕССЕ РАБОТЫ СО СЛОВАРЯМИ

Статья посвящена обоснованию целесообразности использования методов активизации обучения студентов высших учебных заведений с целью эффективного усвоения знаний, умений и навыков в процессе работы со словарями.

Ключевые слова: методы обучения, активизация, учебно-познавательная деятельность, работа со словарями.

Kyryklytsia V.V.

METHODS OF ACTIVATION OF UNIVERSITY STUDENTS' EDUCATION IN THE PROCESS OF WORKING WITH DICTIONARIES

The article is devoted to the substantiation of the expedience of the methods of university students' activation for effective acquiring knowledge, abilities and skills in the process of working with dictionaries.

Key words: teaching methods, activation, knowledge and cognitive activity, dictionaries activity.